

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів

Електронний ресурс

Рецензенти:

А. В. Войціховський – к. ю. н., доцент, професор кафедри конституційного і міжнародного права та прав людини Харківського національного університету внутрішніх справ;

Є. Б. Тітов – к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 10 від 21 травня 2025 року)*

М 88 **Міжнародно-правове** забезпечення міграційних процесів : матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів [Електронний ресурс] / уклад. Л. М. Гришко, Г. В. Зубенко, С. М. Марцеляк. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 53 с.)

Матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів містять тематичний план навчальної дисципліни, методичні вказівки до семінарських занять, матеріали до самостійної роботи студентів, практичні завдання, критерії оцінювання відповідей на семінарських заняттях.

Рекомендовано для студентів першого курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти юридичного факультету, які навчаються за спеціальністю 293 Міжнародне право.

УДК 342:341

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025

© Гришко Л. М., Зубенко Г. В.,
Марцеляк С. М., уклад, 2025

ЗМІСТ

1. ВСТУП	4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
4.МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА СМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	14
5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.....	30
6. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	31
7. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ КУРСУ.....	35
8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	39

1. ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 293 Міжнародне право.

2. Опис навчальної дисципліни

2.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення з міжнародно-правовим регулюванням міграційних процесів, формами та принципами міжнародного співробітництва держав у сфері міграції населення, теоретичними та практичними питаннями, пов'язаними з вимушеною міграцією населення та формування у студентів здатності розв'язувати комплексні проблеми у сфері міграції населення на основі внутрішньодержавного права України та зарубіжних країн, міжнародних угод універсального та регіонального характеру у сфері регулювання вимушеної міграції населення.

2.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких загальних і фахових компетентностей:

ЗК-1 знання та розуміння предметної галузі, усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії;

ЗК-3 здатність в умовах розвитку правової науки і державної політики вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, уміння набувати нові знання, використовуючи сучасні інформаційно-освітні технології;

ЗК-4 володіння навичками ділового спілкування рідною мовою й іноземними мовами на високому професійному рівні, знання та розуміння наукової правничої термінології;

ЗК-6 здатність проводити самостійне, організовувати індивідуальне й колективне наукові дослідження щодо забезпечення права на свободу пересування, міграцію, самостійно формулювати завдання та складати план дослідження, підбирати й упорядковувати нормативно-правові та наукові джерела, оформлювати результати наукової діяльності, зокрема створювати якісні наукові тексти, що можуть бути опубліковані у фахових виданнях;

ЗК-7 уміння вести наукову дискусію та спір щодо міжнародно-правового та національного забезпечення міграційних процесів, відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, інтелектуальна чесність і вміння працювати з критикою;

ЗК- 10 Цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

ФК-1 уміння застосовувати набуті знання, вміння й навички в галузі міжнародного права на практиці, здатність розробляти проекти актів нормативного та індивідуального характеру;

ФК-2 здатність кваліфіковано застосовувати міжнародно-правові та національні акти у різних сферах юридичної діяльності, вміння реалізовувати матеріальні й процесуальні норми у професійній діяльності;

ФК-3 здатність забезпечувати дотримання вимог міжнародного та національного права, міжнародні зобов'язання України в межах своїх посадових обов'язків;

ФК-4 здатність кваліфіковано тлумачити та застосовувати міжнародно-правові та національні акти та надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації з питань міграції;

ФК-6 вміння аналізувати й реалізовувати в професійній діяльності управлінські інновації, забезпечувати дотримання міжнародно-правових стандартів у професійній діяльності;

ФК-7 здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження в у сфері міжнародно-правового забезпечення міграційних процесів.

2.3. Кількість кредитів - 4

2.4. Загальна кількість годин - 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
28 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	4 год.
Контрольна робота	
1	1
Самостійна робота	
84 год.	140 год.
Індивідуальна робота	
-	-
Форма контролю	
екзамен	

2.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, в результаті вивчення дисципліни «Міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів» студенти мають досягти таких програмних результатів:

ПРН 1 Вміє оцінювати природу та характер та регуляторний потенціал міжнародного права; виявляти розуміння меж та механізмів його правового регулювання.

ПРН 2 Розуміє взаємодію міжнародного права з національним законодавством держав, процедуру імплементації міжнародних норм у законодавство України;

ПРН 4 Усвідомлює концепцію юрисдикції в міжнародному праві в питаннях міграційних процесів;

ПРН 6 Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу;

ПРН 7 Усвідомлює політичне і юридичне значення міжнародного права для національної правової системи; систему міжнародного права, методи і зміст правового регулювання в різних галузях міжнародного права;

ПРН 12 Володіє навичками усного і письмового ділового спілкування, виконання наукових досліджень з міжнародно-правової тематики, постановки проблем у сфері професійної діяльності та пошуку алгоритму їхнього вирішення;

ПРН 13 Здатний скласти документи міжнародного офіційного листування; готувати обґрунтовані відповіді на звернення з міжнародно-правових питань;

ПРН 15 Здійснює довідково-інформаційну роботу з міжнародно-правових питань та міжнародних договорів із застосуванням технічних засобів, а також організує облік чинних міжнародно-правових актів;

ПРН 16 Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема № 1. Поняття, зміст та сутність права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання

Поняття та сутність права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання в системі прав людини. Зміст права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. «Свобода пересування», «вільний вибір місця проживання чи перебування», «місце перебування» та «місце проживання» за законодавством України.

Закріплення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання законодавством України. Конституційні гарантії забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання, права залишати територію України.

Підстави та порядок в'їзду на територію України та виїзду за її межі. Порядок перетинання громадянами України державного кордону. Порядок залишення території України громадянами України. Здійснення батьками дитини її права на свободу пересування. Обмеження права на свободу пересування. Обмеження права на виїзд громадян України в умовах воєнного стану. Неприпустимість обмеження права на в'їзд громадян на територію України. Право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в умовах воєнного стану.

Закріплення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання міжнародно-правовими актами.

Зарубіжний досвід закріплення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Зарубіжні конституції про свободу пересування. Гарантії, що передбачені конституціями зарубіжних країн для забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Гарантії права на в'їзд до держави громадянства. Особливості регулювання права на в'їзд та виїзд у зарубіжних країнах.

Актуальні питання імплементації міжнародних стандартів у сфері забезпечення права на свободу пересування.

Тема № 2. Міжнародні стандарти та інститути у сфері міграції

Історичні передумови прийняття міжнародних актів у сфері міграції. Поняття «міграційні процеси», «міграція», «переміщена особа».

Джерела міжнародно-правового регулювання міграції. Документи і механізми, розроблені ООН. Міжнародно-правові документи в галузі прав людини. Міжнародні норми міграції та міжнародно-правові документи.

Доктрина міжнародного права щодо переміщених осіб в аспекті прав людини. Класифікація мігрантів. Вразливі категорії мігрантів.

Керівні принципи з питань переміщення осіб всередині країни як відображення норм міжнародного права. Права мігрантів в загальному контексті прав людини і прав негромадян. Стандарти в межах ООН.

Міжнародна організація праці. Група з проблем глобальної міграції. Механізм «Мережа ООН з питань міграції». Комітет із захисту прав всіх трудящих-мігрантів. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Роль ОБСЄ у реалізації міжнародних стандартів щодо захисту внутрішньо переміщених осіб. Регулювання міграційних процесів на рівні Ради Європи. Практика ЄСПЛ у сфері захисту прав мігрантів. Роль Африканського Союзу у становленні регіонального підходу щодо внутрішньо переміщених осіб.

Міжнародна організація з питань міграції як провідна міжурядова організація в галузі міграції. Статут міжнародної організації з міграції 1951 р. Цілі та функції. Органи. Правовий статус організації. MOM в Україні: основні напрямки діяльності.

Тема № 3. Зарубіжний досвід для України у сфері забезпечення прав мігрантів та міграції

Поняття та зміст еміграції. Причини та види еміграції. Документи, що посвідчують особу та дають їй право на перетин державного кордону. Загальна характеристика віз, їх категорії та види.

Гарантії прав та свобод іноземців в Україні. Обов'язки іноземців в Україні. Категорії іноземців. Нормативно-правовий статус іммігранта. Імміграція, порядок в'їзду та виїзду іммігрантів в Україну, видворення за межі України. Квота імміграції в Україну. Особи, яким може бути надано дозвіл на імміграцію поза квотою Строки перебування іноземців в Україні. Підстави і порядок продовження строку перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства. Примусове видворення іноземців та осіб без громадянства Добровільне повернення іноземців та осіб без громадянства.

Міграційний статус особи в Сполучених Штатах Америки. Акт про міграцію 1990 р. Закон «Про гідність» 2023 р. Міграційна система США. Принципи міграційної системи США. Сімейна міграція. Імміграція на основі працевлаштування. Квота міграції в США. Біженці та шукачі притулку. Програма США щодо «багатоманітності» віз. Інші форми гуманітарної допомоги в США. Набуття громадянства США.

Міграційний статус особи в Канаді. Закон про міграцію та захист біженців 2001 р. Класифікація статусу мігранта в Канаді. Міграція та громадянство: класифікація категорій осіб. Міграційні програми Канади. Міграція та етнокультурна багатоманітність Канади.

Міграційна система Австралії та Нової Зеландії. Міграційний статус особи в Австралії. Шукачі притулку та біженці. Закон Австралії про міграцію 1958 р. Законопроект про міграційні поправки (видворення та інші заходи) 2024 р. Закон про громадянство Австралії 2007 р. Сучасна міграційна політика Австралії. Міграційний статус особи в Новій Зеландії. Закон про міграцію 2009 р. Правовий статус мігранта. Міграційна політика Нової Зеландії.

Тема 4. Правове становище переміщених осіб: досвід Європейського Союзу та Україна

Сутнісний зміст прав людини та права внутрішньо переміщених осіб. Принцип заборони дискримінації та забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. Особливості правового становища внутрішньо переміщених осіб.

Правове регулювання міграції Європейського Союзу. Основні нормативно-правові акти міграційного законодавства Європейського Союзу.

Свобода пересування осіб в ЄС. Система прав та свобод внутрішньо переміщених осіб: досвід ЄС та Україна. Гарантії прав внутрішньо переміщених осіб. Статус тимчасового захисту ЄС. Права відповідно до статусу тимчасового захисту. Керівні вказівки для країн ЄС щодо громадян України, які одержали статус тимчасового захисту.

Державна міграційна політика України. Міграційні процеси в Україні: поняття, сутність, перспективи розвитку. Законодавство України про внутрішньо переміщених осіб. Поняття внутрішньо переміщеної особи. Гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Захист від примусового внутрішнього переміщення та примусового повернення на попереднє місце проживання. Забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб. Права внутрішньо переміщених осіб. Заборона дискримінації. Підстави для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи та внесення відомостей про це в Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених осіб. Міжнародне співробітництво з проблем внутрішньо переміщених осіб.

Тема № 5. Особливості забезпечення прав та свобод біженців та осіб які потребують додаткового чи тимчасового захисту

Вимушена міграція. Біженці. Міжнародно-правове забезпечення міграції людей з метою набуття захисту у вигляді статусу біженця чи особи, яка потребує тимчасового чи додаткового захисту. Підстави ненадання статусу біженця за нормами міжнародного права. Право притулку. Міжнародно-правові наслідки надання притулку.

Міжнародно-правовий режим біженців і вимушених переселенців. Міжнародні договори про статус біженців. Діяльність Верховного Комісара ООН у справах біженців.

Конституційно-правове регулювання статусу біженців та осіб, які потребують тимчасового чи додаткового захисту. Особа, яка потребує додаткового захисту. Заборона вислання або примусового повернення. Порядок звернення особи із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Умови, за яких особа не визнається біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Прийняття рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Втрата і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи

біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Оскарження рішень щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового захисту.

Права та обов'язки особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Правовий статус осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту. Права особи, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Обов'язки особи, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Права та обов'язки особи, якій відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також яка втратила чи позбавлена статусу біженця або додаткового захисту.

Підстави і строк надання тимчасового захисту. Правовий статус осіб, яким надано тимчасовий захист. Права осіб, яким надано тимчасовий захист. Обов'язки осіб, яким надано тимчасовий захист. Документ, що посвідчує надання іноземцям та особам без громадянства тимчасового захисту. Припинення тимчасового захисту. Підстави для позбавлення тимчасового захисту в індивідуальному порядку.

Повноваження органів виконавчої влади, що беруть участь у вирішенні питань, пов'язаних із біженцями та особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.

Тема № 6. Особливості забезпечення прав та свобод жінок та дітей в умовах міграції

Міжнародно-правове забезпечення прав жінок та дітей в умовах міграції. Переміщення неповнолітніх осіб в актах ОБСЄ. Право на вільне пересування. Заборона дискримінації за статтю. Гарантії забезпечення прав жінок та дітей в умовах міграції. Дитина розлучена із сім'єю. Гарантії для дітей розлучених з сім'ями. Міграція з метою возз'єднання сім'ї. Переваги для жінок і дітей. Особливі гарантії права на харчування для жінок та дітей. Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні в аспекті міграційних процесів. Запобігання сексуальній експлуатації дітей та сексуальному насильству щодо дітей у кризових та надзвичайних ситуаціях.

Міжнародно-правові засади протидії торгівлі людьми та міграційні процеси. Контрабанда людьми та права людини. Попередження торгівлі дітьми. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії 2000 р. Торгівля жінками як прояв «білого рабства». Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацію проституцію третіми особами 1949 р. Заходи щодо протидії торгівлі людьми. Додаткова конвенція про усунення рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, подібних до рабства: міжнародний документ 1957 р. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р.

Державна міграційна політика і права жінок та дітей. Законодавство зарубіжних країн щодо забезпечення прав та свобод жінок-мігрантів та дітей-мігрантів.

Тема № 7. Національні та міжнародні механізми забезпечення трудової міграції

Поняття трудової міграції. Право на працю та трудова міграція. Трудова мобільність працівників. Міграція певних професій. Міграція медичного персоналу. Трудова міграція в умовах воєнного стану. Проблема незаконного найму мігрантів. Права та свободи трудових мігрантів. Соціальних захист трудових мігрантів.

Зміст права на працю за міжнародно-правовими нормами. Мінімальні умови, якими повинні користуватися працівники-мігранти під час своєї поїздки та прибуття на місце. Рівність можливостей та ставлення. Право на соціальне забезпечення. Право на оплату праці. Право на членство в профспілках. Право на точність та достовірність інформації щодо трудової міграції. Недискримінація та рівні можливості для працівників-мігрантів. Гарантії прав та свобод трудящих-мігрантів та членів їх сімей.

Міжнародно-правове регулювання трудової міграції. Стандарти Міжнародної організації праці у сфері прав та свобод мігрантів-трудящих.

Правове регулювання трудової міграції в Україні. Актуальні питання трудової еміграції громадян України. Соціальний захист трудових мігрантів у країнах ЄС та в Україні. Правове регулювання трудової міграції в зарубіжних країнах.

Особливості забезпечення освітньо-наукової міграції. Поняття інтелектуальної міграції як виду трудової міграції. Інтелектуальна міграція українців на рубежі XX-XXI століть: масштаби та основні характеристики явища. Особливості освітньої міграції на прикладі України і країн Європейського Союзу. Сучасний стан інтелектуальної міграції. Освітня міграція та академічна мобільність. Наукова міграція. Поняття освітньої міграції. Освітня міграція в Україні. Особливості забезпечення освітньої міграції в умовах воєнного стану. Міграція студентів в умовах воєнного стану.

Міжнародно-правове забезпечення освітньої міграції. Освітня міграція в світі. Міграційна політика у сфері освіти.

Тема № 8. Міжнародно-правове та національне забезпечення туризму

Міжнародне регулювання туристичної діяльності. Міжнародне регулювання статусу туриста. Глобальний етичний кодекс туризму 1999 р. Роль туризму у взаєморозумінні та повазі між народами. Обов'язки учасників туристичного процесу. Право на туризм. Свобода туристичних поїздок. Права працівників та підприємців туристичної індустрії.

Роль Всесвітньої організації туризму у сфері розвитку туризму.

Тема № 9. Забезпечення кліматичної та екологічної міграції в сучасному світі

Кліматичні міграції. Епізодична міграція. Екологічні біженці. Екологічна міграція. Екологічна міграція та глобальне потепління. «Екологічно переміщені» як особи, що потребують додаткового захисту. Забезпечення права на інформацію про стан навколишнього природного середовища в умовах міграції.

Шість основних факторів екологічної міграції ООН. Кіотський протокол (Кіото-1, Кіото-2) та Паризька кліматична угода (2016 р.) про міграційні процеси.

Проблеми міжнародно-правового забезпечення кліматичної та екологічної міграції.

Внутрішньодержавне забезпечення екологічної, кліматичної міграції.

Тема № 10. Конституційно-правові засади забезпечення прав громадян за кордоном

Принцип піклування про українців за кордоном. Конституційно-правові засади забезпечення прав громадян за кордоном. Добровільна і вимушена міграція та зв'язок з державою громадянства. Конституційно-правовий механізм забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Нормативні основи конституційно-правового забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Інституційні основи конституційно-правового забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Процесуальні основи конституційно-правового забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Особливості правового статусу громадян, які постійно проживають за кордоном.

Досвід зарубіжних держав щодо забезпечення прав і свобод своїх громадян (підданих), які перебувають за кордоном. Зарубіжний досвід закріплення принципу піклування про громадян за кордоном. Основні засади законодавства держав-членів ЄС щодо політики забезпечення прав громадян за кордоном. Інститут громадянства ЄС.

Тема № 11. Забезпечення міграційних процесів в умовах війни

Міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів під час війни. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. Особливості забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в умовах надзвичайного чи воєнного станів. Забезпечення міграції в умовах війни в Україні. Евакуація громадян з тимчасово окупованих територій в умовах воєнного стану. Особливості обмеження свободи пересування в умовах дії воєнного стану.

Зарубіжний досвід забезпечення міграції в умовах внутрішньодержавного чи міжнародного конфлікту. Зарубіжний досвід забезпечення міграції в умовах дії воєнного стану. Правове регулювання

обмеження права на свободу пересування в умовах воєнного стану в державах Європи та Азії.

Тема 12. Запобігання нелегальній міграції

Нелегальна міграція: концептуальні підходи, категорії. Поняття та види нелегальної міграції. Ознаки нелегального мігранта.

Міжнародно-правове запобігання нелегальній міграції. Поняття та зміст механізму протидії нелегальній міграції. Суб'єкти протидії нелегальній міграції: поняття та види.

Торгівля людьми, як прояв нелегальної міграції. Протоколи до Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. про поділ нелегальної міграції на «контрабанду людей», «торгівлю людьми» або трафік з метою експлуатації. Базові права, які порушуються внаслідок торгівлі людьми.

Нелегальне переміщення мігрантів та незаконне перебування як кримінальний злочин міжнародно-правової ваги. Напрями вдосконалення боротьби з нелегальною міграцією. Використання міжурядових механізмів, розроблених міжнародною Конференцією з питань боротьби проти неконтрольованої нелегальної міграції.

Співпраця в рамках ООН. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері протидії нелегальній міграції. Інститути Європейського Союзу протидії нелегальній міграції. Роль Ради Європи в протидії нелегальній міграції.

Заходи запобігання нелегальній міграції, що передбачено законодавством України та зарубіжних країн. Досвід Європейського Союзу і США в протидії нелегальній міграції.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні методичні вказівки

Семінарські заняття є важливою формою навчального процесу, оскільки забезпечують закріплення та поглиблення знань у сфері міжнародно-правового забезпечення міграційних процесів та формування практичних навичок роботи з навчальними, монографічними, аналітичними матеріалами.

Метою проведення семінарських занять з дисципліни «Міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів» є забезпечення досягнення студентами запланованих результатів навчання. Студенти на семінарських заняттях детально вивчають межі та механізми правового регулювання міграційних процесів як на міжнародному, так і на національному рівні. Це створює передумови для формування власного бачення подальшої міжнародно-правової політики у сфері міграції та виявлення кращих практик та механізмів для забезпечення прав людини в умовах міграції.

У результаті навчання формуються навички усного і письмового ділового спілкування, виконання наукових досліджень з міжнародно-правового забезпечення міграційних процесів, визначення поточних проблем у сфері міграції та пошуку алгоритму їхнього вирішення на підставі досвіду міжнародних організації та окремих держав.

За результатами виконання завдань передбачено підготовку обґрунтованих відповідей на питання щодо вирішення проблем вимушеної міграції, яка сягнула небачених раніше масштабів.

Підготовка до семінарських занять з дисципліни передбачає проведення довідково-інформаційної роботи з міжнародно-правових питань та міжнародних договорів у сфері забезпечення міграційних процесів та аналізу національного законодавства окремих держав щодо міграції.

Студенти повинні зібрати необхідну інформацію, провести інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні та інші.

Важливим підсумком кожного семінарського заняття є зроблені висновки щодо застосування норм міжнародного та національного права до конкретної проблеми міграції населення.

При підготовці до семінарського заняття, слід враховувати новітню міжнародну та конституційно-правову практику, використовувати дані про останні події у світі та причини, масштаби та прогнози щодо міграції.

Слід уникати використання застарілих матеріалів. У списку джерел є посилання на міжнародні та національні офіційні сайти, які слід моніторити на предмет змін у сфері міграційної політики та питань забезпечення прав та свобод мігрантів.

Слід мати на увазі, що перед Україною постає серйозні виклики щодо забезпечення міграції населення та права на свободу пересування. Тому слід

звертати увагу на поточні зміни законодавства у сфері міграційної політики, реінтеграції та забезпечення повернення громадян до України.

Відповідь на семінарському занятті передбачає не тільки розкриття змісту лекційного матеріалу та підручників, а також висловлення власної позиції щодо політико-правової дійсності з питань міграції в межах кожної теми. Відповідь повинна включати аргументи та критичну оцінку ситуації щодо конкретного виду міграції. Слід продемонструвати вміння аналізувати, порівнювати та робити логічні висновки на основі аналітичних матеріалів та працю вчених.

Самостійна робота студентів передбачає опрацювання питань з кожної теми, які не винесено для обговорення на лекційні та семінарські заняття. Вивчення кожного питання слід розпочинати з ознайомлення із основною літературою (правовими актами, підручниками, навчальними посібниками), а далі з допоміжною (монографіями, науковими статтями та ін). Завершуємо опрацювання теми ознайомленням з інформаційними джерелами.

4.1. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Поняття, зміст та сутність права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання	2	0
2	Зарубіжний досвід для України у сфері забезпечення прав мігрантів та міграції	2	0
3	Правове становище переміщених осіб: досвід Європейського Союзу та Україна	2	0
4	Особливості забезпечення прав та свобод біженців та осіб які потребують додаткового чи тимчасового захисту	2	2
5	Забезпечення кліматичної та екологічної міграції в сучасному світі	2	0
6	Конституційно-правові засади забезпечення прав громадян за кордоном	2	0
7	Забезпечення міграційних процесів в умовах війни	2	2
Разом		12	4

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема: Поняття, зміст та сутність права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання

Навчальна мета заняття: сформулювати розуміння змісту та сутності права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання; місце даного права в системі прав та свобод людини.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та сутність, зміст права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Закріплення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання законодавством України.
2. Порядок виїзду та в'їзду на територію України.
3. Обмеження права на свободу пересування.
4. Закріплення права на свободу пересування міжнародно-правовими актами.

Методичні вказівки

Підготуйтеся до усних дискусій за навчальними питаннями.

Розкриття першого питання слід розпочати з поняття права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання, а завершити законодавчим регулюванням та розкриттям змісту даного права.

Друге питання плану передбачає розкриття порядку виїзду та в'їзду на територію України як іноземців так і громадян України. Важливо звернути увагу, що не допускається заборона на в'їзд для громадянам України. Звернуть увагу на документи, що необхідні для перетину кордону.

Третє питання плану передбачає розкриття особливостей обмежень права на свободу пересування в умовах дії особливих правових режимів. Особливу увагу слід звернути на особливості обмеження права на свободу пересування в умовах дії воєнного стану за колом осіб та по території.

Відповідь на четверте питання передбачає ознайомлення зі змістом основних міжнародно-правових актів у галузі прав людини та розкриття їх основних положень щодо змісту та забезпечення даного права.

Теми презентацій:

1. Зміст права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання за чинним законодавством України.
2. Межі обмеження права на свободу пересування згідно законодавства України: основні проблеми та їх вирішення
3. Актуальні проблеми забезпечення права на свободу пересування в умовах дії воєнного стану.

Ситуативні завдання:

Завдання 1.

Литва та Латвія змінили умови для постійного проживання для іноземців. Так, Латвія запровадила обов'язковий тест з державної мови. Зміни до Закону про імміграцію передбачають, що ті 25 316 громадян Російської Федерації, які були громадянами Латвії або не були громадянами Латвії до набуття громадянства Російської Федерації та отримали дозвіл на постійне проживання відповідно до пункту 8 частини першої статті 24. Закону про імміграцію повинні були до 1 вересня 2023 року подати до Управління у справах громадянства та міграції (далі – Управління) документи для подачі заяви на отримання статусу постійного резидента Європейського Союзу (далі – ЄС), у тому числі підтвердження про успішне складання іспиту з державної мови.

Надайте відповіді на наступні питання:

1. Чи є зазначені вимоги дискримінаційними? Відповідь обґрунтуйте.
2. Чи є ознаки порушення право на свободу пересування іноземців. Відповідь обґрунтуйте.
3. Яку мету переслідували держави цими змінами до міграційного законодавства і чи відповідає ця мета міжнародно-правовим актам у сфері міграції?
4. Які умови обмеження права на свободу пересування згідно норм міжнародного права? Чи є необхідним і пропорційним для захисту мети, з якою його вводять (наприклад, національна безпека)? Чи це найменш нав'язливий

засіб досягнення бажаного результату? Чи є спосіб досягти мети без накладення обмежень?

Завдання 2.

Департамент міграції Литви повідомив, що з кінця 2022 року, після запровадження спеціальної анкети для громадян Білорусі та Росії, 1164 осіб з цих країн були визнані загрозою нацбезпеці Литви.

Заповнювати анкету зобов'язані всі повнолітні громадяни Білорусі та Росії під час подання заяви про видачу або зміну документа, що дає або підтверджує право на проживання в Литві, про видачу нового дозволу на тимчасове проживання або видачу національної візи. В анкеті необхідно вказати певну інформацію, висловити ставлення до російської агресії в Україні.

Після оцінки всієї публічної та непублічної інформації було встановлено, що 910 громадян Білорусі становлять загрозу національній безпеці, з них 337 було відмовлено у видачі дозволу на тимчасове проживання в Литві, 121 відмовили у продовженні такого документа. У 205 білорусів анульовано раніше чинні дозволи на тимчасове проживання.

Також 254 громадян Росії визнані такими, що становлять загрозу національній безпеці Литви. 43 росіянам було відмовлено у видачі тимчасового посвідки на проживання в Литві, 46 – у продовженні. Ще у 59 громадян Росії були анульовані раніше чинні дозволи на тимчасове проживання, а 52 росіян втратили постійний дозвіл на проживання в Литві.

У прес-релізі Департаменту міграції повідомляється, що всім 1164 іноземцям було заборонено в'їзд до Литви. Загалом за півтора роки, з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, було анульовано 2905 видів на проживання росіян та білорусів у Литві.

1. Надайте юридичну оцінку таким заходам. Чи відповідають зазначені заходи міжнародно-правовим актам. Відповідь обґрунтуйте.

2. Надайте загальну характеристику конституційно-правового регулювання права на свободу пересування Литви (норми Конституції та спеціальні закони). Наведіть цитати законодавства та Конституції щодо змісту права на свободу пересування. Які підстави обмеження цього права передбачено?

3. Чи є анкетування необхідним і пропорційним для захисту мети, з якою запроваджується (наприклад, національна безпека)?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема: Зарубіжний досвід для України у сфері забезпечення прав мігрантів та міграції

Навчальна мета заняття: сформуванню розуміння зарубіжного досвіду у сфері регулювання міграційних процесів та визначити позитивні складові міграційної політики, що можуть бути запроваджені в Україні.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Нормативно-правовий статус іммігранта. Імміграція, порядок в'їзду та виїзду іммігрантів в Україну, видворення за межі України. Квота імміграції в Україну.
2. Міграційний статус особи в Сполучених Штатах Америки. Міграційна система США.
3. Міграційний статус особи в Канаді. Міграційні програми Канади.
4. Міграційна система Австралії та Нової Зеландії. Правовий статус мігранта.

Методичні вказівки

Перше питання передбачає розкриття нормативно-правового статусу іммігранта згідно законодавства України. Необхідно розкрити підстави для надання дозволу на імміграцію та порядок встановлення квоти імміграції. Слід визначити підстави для видворення за межі України та гарантії прав та свобод для таких осіб.

Друге питання семінарського заняття передбачає ознайомлення з основними актами Сполучених Штатів Америки, які визначають міграційний статус особи. Перш за все, розпочніть із Акту про міграцію 1990 р. та Закону «Про гідність» 2023 р. Визначте особливості та принципи міграційної системи США. Окрему увагу зверніть на сімейну міграція та імміграцію на основі працевлаштування. Як і ким встановлюється квота міграції в США. Які особливості правового регулювання щодо переміщення біженців та шукачів притулку. Також слід ознайомитися з конкретними чинними програмами міграції, зокрема, програмою щодо «багатоманітності» віз або будь-якою іншою і провести її правову оцінку з огляду на дотримання прав та свобод людини. Слід обрати найбільш вдалу, на вашу думку, програму міграції і пояснити її переваги з поміж інших. Окрему увагу слід звернути на можливості набуття громадянства США для мігрантів.

Розкриття міграційного статусу особи в Канаді слід розпочати з характеристики Закону про міграцію та захист біженців 2001 р. Слід звернути увагу на особливу класифікацію статусу мігранта в цій країні та поняття «негромадяни». Продовжити слід характеристикою діючих міграційних програм. На завершення слід розкрити порядок набуття громадянства мігрантами за законодавством Канади.

Четверте питання семінарського передбачає розкриття міграційної системи Австралії та Нової Зеландії. Розпочати слід із поняття міграційного

статусу особи в Австралії. Особливу увагу звертайте на порядок законного в'їзду в країну. Слід ознайомитися з основними поняттями та статусами мігрантів згідно із Законом Австралії про міграцію 1958 р. (зі змінами). Також проаналізуйте законопроект про міграційні поправки (видворення та інші заходи) 2024 р. і надайте юридичну характеристику з огляду на забезпечення прав та свобод людини. Окрему увагу приділіть вивченню Закону про громадянство Австралії 2007 р. Далі слід розкрити міграційний статус особи в Новій Зеландії. Зверніть увагу, що законодавство регулює питання перетину громадяни цієї держави кордону як за паспортом Нової Зеландії, так і за паспортом іншої держави, при цьому, вимоги до перетину є відмінними і це може впливати на подальше перебування особи в державі. Слід також ознайомитися із Законом про міграцію 2009 р. особливу увагу зверніть на правовий статус мігранта (права, свободи, обов'язки). Коротко охарактеризуйте сучасну міграційну політику Нової Зеландії.

Теми презентацій:

1. Особливості міграційної політики Президента США Д. Трампа та її вплив на забезпечення прав та свобод людини.
2. Міграційна політика США щодо українців в період з 2022 по 2025 рр.
3. Міграційні програми Австралії.
4. Міграційні програми Нової Зеландії.
5. Актуальні проблеми забезпечення прав мігрантів у сучасному світі.

Ситуативні завдання:

Проведіть аналіз діючих програм міграції США, Канади, Австралії та Нової Зеландії. На підставі проведеного аналізу виокреміть найбільш вдалі, на Вашу думку, програми, як такі, що можуть бути перейняті/впровадженні в Україні. Відповідь обґрунтуйте.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: Правове становище переміщених осіб: досвід Європейського Союзу та Україна

Навчальна мета заняття: сформулювати вміння працювати з нормами міжнародного та національного права з питань правового статусу переміщених осіб, а також вміння розрізняти національні та міжнародні аспекти забезпечення прав та свобод переміщених осіб; визначати міжнародні зобов'язання України у цій сфері.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Особливості правового становища внутрішньо переміщених осіб.
2. Статус тимчасового захисту ЄС та свобода пересування осіб в ЄС.
3. Державна міграційна політика України. Міграційні процеси в Україні: поняття, сутність, перспективи розвитку.

4. Правовий статус внутрішньо переміщеної особи за законодавством України.

5. Гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Методичні вказівки

Розкриття першого питання слід розпочати з висвітлення співвідношення понять «права людини» та «права внутрішньо переміщених осіб». Розкривати ці поняття слід із розумінням того, що таке переміщення здійснюється вимушено і вимагає від держави виконання конкретних позитивних обов'язків у вигляді забезпечення усього переліку прав та свобод, а також безпеки переміщення, евакуації. Далі слід розкрити особливості правового становища внутрішньо переміщених осіб не забуваючи про заборону дискримінації за ознакою переміщення.

Друге питання присвячено статусу тимчасового захисту ЄС та свободі пересування осіб в ЄС. Його слід розкривати з урахуванням правового регулювання міграції в межах ЄС. Зверніть увагу на особливості забезпечення права на свободу пересування для переміщених осіб з України, які отримали тимчасовий захист в ЄС в період повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Третє питання семінарського заняття передбачає розкриття змісту та основних цілей поточної державної міграційної політики України. Зверніть увагу на поточне законодавче регулювання міграційних процесів та на зміни щодо встановлення квоти міграції. Зосередьте увагу на перспективах міграційної політики України з урахуванням останніх змін до законодавства та програмних актів (концепцій, стратегій та ін).

Четверте питання плану передбачає розкриття правового статусу внутрішньо переміщеної особи. Спочатку слід навести визначення поняття «внутрішньо переміщена особа», згідно діючого законодавства. Відзначте час та причини запровадження даного правового статусу в Україні. Далі слід розкрити особливості забезпечення прав та свобод для даної категорії осіб.

Завершальне питання теми присвячено гарантіям дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Важливо розкрити гарантії захисту від примусового внутрішнього переміщення та примусового повернення на попереднє місце проживання. Зверніть увагу на забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб.

Теми презентацій:

1. Актуальні питання реінтеграції переміщених осіб в Україні.
2. Актуальні проблеми евакуації населення в умовах війни.
3. Досвід країн Африки для Європи в питаннях правового регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб.

Ситуативні завдання:

Завдання 1.

Проведіть аналіз відповідності Керівним принципам з питань внутрішнього переміщення всередині країни (ратифіковані Україною 17.04.1998) та Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Знайдіть кожен із принципів у Законі, а результати сформууйте у вигляді таблиці, наведеної нижче (Таблиця 1). Після аналізу дайте відповідь на наступні питання:

1. Чи відповідає Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» Керівним принципам з питань внутрішнього переміщення всередині країни? Які положення Закону, на Вашу думку, слід вдосконалити/змінити або, що слід додати?

2. Чи є Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення всередині країни обов'язковим юридичним документом?

3. Чи є у світі міжнародні договори, які регулюють статус переміщених осіб?

Таблиця 1. «Порівняльна характеристика Керівних принципів з питань внутрішнього переміщення всередині країни та Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»

Керівний принцип з питань внутрішнього переміщення всередині країни	Стаття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», яка регулює це питання

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема: Особливості забезпечення прав та свобод біженців та осіб які потребують додаткового чи тимчасового захисту

Навчальна мета заняття: сформувати розуміння особливостей забезпечення прав та свобод біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Міжнародно-правове забезпечення міграції людей з метою набуття захисту у вигляді статусу біженця чи особи, яка потребує тимчасового чи додаткового захисту.

2. Конституційно-правове регулювання статусу біженців та осіб, які потребують тимчасового чи додаткового захисту.

3. Правовий статус осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту.

4. Правовий статус осіб, яким надано тимчасовий захист.

Методичні вказівки

Перше питання плану передбачає розкриття міжнародно-правового забезпечення міграції людей з метою набуття захисту у вигляді статусу біженця чи особи, яка потребує тимчасового чи додаткового захисту. Особливу увагу звертайте на забезпечення міграції, тобто свободи пересування та обмеження щодо вибору місця проживання для даної категорії осіб. Слід розмежувати ці три категорії осіб. Також необхідно розкрити підстави ненадання статусу біженця за нормами міжнародного права. Завершити розкриття питання слід визначенням поняття «право притулку» та охарактеризувати міжнародно-правові наслідки надання притулку та як це впливає на реалізацію права на свободу пересування. Зверніть увагу на те, що наявність/надання/припинення певного статусу пов'язується з переміщенням конкретної особи між державами. Зокрема, не забувайте про поняття «третя безпечна країна».

Друге питання плану передбачає розкриття конституційно-правове регулювання статусу біженців та осіб, які потребують тимчасового чи додаткового захисту в Україні. Охарактеризуйте порядок звернення особи із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Умови, за яких особа не визнається біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Окремо зверніть увагу на оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Вкажіть підстави для втрати і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Завершити відповідь слід розкриттям порядку оскарження рішень щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового захисту.

Наступне питання плану окрім розкриття правового статусу осіб, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту необхідно також порівняти їх права та обов'язки з правами та обов'язками особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Окрему увагу слід приділити питанню прав та обов'язків особи, якій відмовлено в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також яка втратила чи позбавлена статусу біженця або додаткового захисту.

Четверте питання включає розкриття підстав і строку надання тимчасового захисту, а також права та обов'язки осіб, яким надано тимчасовий захист. Завершити питання слід порядком припинення тимчасового захисту та характеристикою підстав для позбавлення тимчасового захисту в індивідуальному порядку.

Теми презентацій:

1. Порядок видворення за межі України та гарантії прав та свобод людини.

2. Особливості правового регулювання права на свободу пересування для біженців та осіб які потребують додаткового чи тимчасового захисту.

Ситуативні завдання:

Завдання 1.

Європейська міграційна криза 2015 року викликана масовим напливом мігрантів до Європи з охоплених війнами країн Африки і Близького Сходу. На той час вважалася найбільшою міграційною кризою в Європі з часів Другої світової війни.

За 7 місяців 2015 року до Європи прибуло більше 300 000 мігрантів, з них понад 100 000 — у липні. Відсутність прозорих правил прийому та неконтрольоване переміщення біженців призводять до численних людських жертв на шляху до Європи та в Європі: за перші 5 місяців року в Середземному морі потонули понад 1800 мігрантів — у 20 разів більше, ніж за той самий період минулого року; на сході Австрії у закритій покинутій вантажівці були виявлені тіла 71 біженця, які, скоріше за все, задихнулись від нестачі кисню під час нелегального перевезення.

Проблема набула широкого розголосу, коли 3 вересня провідні світові ЗМІ опублікували фото винесеного на турецький берег тіла маленького хлопчика-мігранта, що втопився під час спроби переправитися із Туреччини до Європи. Із його сім'ї в кілька чоловік врятуватися вдалося лише його батьку, всі решта загинули, як і більшість, що перебували на човні.

З урахуванням цього випадку надайте відповіді на наступні питання:

1. Надайте юридичну оцінку відмінностям в порядку прийому напливу громадян України в ЄС в 2022 та мігрантів, які намагалися потрапити до ЄС у 2015 році.

2. Вкажіть недоліки та переваги Пакту про міграцію та притулок ЄС 2024 року (Pact on Migration and Asylum, 21 May 2024). Чи дає він відповіді на питання щодо вирішення та запобігання повтору європейської міграційної кризи, що була викликана біженцями із Сирії та Африки? Які додаткові заходи передбачено?

3. Як Пакт про міграцію та притулок вплине на громадян України, що перебувають в ЄС (зі статусом тимчасового захисту)?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема: Забезпечення кліматичної та екологічної міграції в сучасному світі

Навчальна мета заняття: сформувати розуміння масштабів проблеми кліматичної та екологічної міграції в сучасному світі та шляхів вирішення цієї проблеми.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. «Екологічно переміщені» як особи, що потребують додаткового захисту. Кліматичні міграції. Епізодична міграція. Екологічні біженці. Екологічна міграція. Екологічна міграція та глобальне потепління. Шість основних факторів екологічної міграції ООН. Кіотський протокол (Кіото-1, Кіото-2) та Паризька кліматична угода (2016 р.) про міграційні процеси.

2. Забезпечення права на інформацію про стан навколишнього природного середовища в умовах міграції.

3. Проблеми міжнародно-правового забезпечення кліматичної та екологічної міграції.

4. Внутрішньодержавне забезпечення екологічної, кліматичної міграції.

Методичні вказівки

Вивчення першого питання слід розпочати з урахуванням того, що за оцінками Міжнародної організації з міграції, до 2050 року екологічно переміщених осіб буде 200 мільйонів (ще їх називають «кліматичні біженці»). Незважаючи на значну загрозу, яку становить зміна клімату, кліматичні біженці є не захищеними належним чином. Центр ООН з внутрішнього переміщення (IDMC) та Норвезька рада у справах біженців називають основну причину екологічного переміщення – стихійні лиха. За їхніми визначеннями кліматичний фактор повинен супроводжувати будь-який документ про біженців та мігрантів з того часу, як почали: підвищуватись рівень моря, висушуватися території та перетворюватися на пустелі, виникати екстремальні погодні умови. Поняття «екологічних біженців» наразі визнається у Глобальному договорі про безпечну, впорядковану та легальну міграцію відповідно до його цілей 2018 р. Розкриття даного питання вимагає ознайомлення з навчальною літературою, міжнародними актами, які виокремлюють ознаки, що дозволяють згрупувати дану категорію осіб та врегулювати їх правовий статус (вимушена міграція, яка пов'язана зі змінами клімату, які мають природний чи антропогенний характер). Останнім часом з'явилося поняття «особа, що витіснена екологією або кліматом», проте щодо критеріїв виокремлення цих осіб в окрему групу точаться дискусії. Проте, Керівництво з процедур і критеріїв з визначення статусу біженця Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (далі – УВКБ ООН) 2019 р. прямо виключає стихійні лиха як підставу для отримання статусу біженця. Зверніть увагу на шість основних факторів екологічної міграції ООН. Також охарактеризуйте Кіотський протокол (Кіото-1, Кіото-2) та Паризьку кліматична угода (2016 р.) в аспектів міграційних процесів.

Друге питання семінарського заняття розкриття порядку забезпечення права на інформацію про стан навколишнього природного середовища в умовах міграції. Розпочніть із конституційно-правових гарантій права на доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища. Далі опрацюйте міжнародні акти з цього питання.

Третє питання семінарського заняття передбачає розкриття дилеми з якою стикнулося міжнародне співтовариство у пошуках варіанту

врегулювання міжнародно-правового забезпечення кліматичної та екологічної міграції та статусу таких мігрантів. В науковій літературі виокремлюють декілька шляхів врегулювання їх статусу (застосування щодо них положень Конвенції про статус біженців 1951 р.; прийняття додаткового протоколу про екологічних біженців до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1992 р.; Прийняття окремої міжнародної угоди, яка б врегулювала їх статус; поширення на них Керівних принципів з питань внутрішнього переміщення; поширення на них механізмів тимчасового захисту). Проте, питання так і не вирішено, тому слід ознайомитися з останніми пропозиціями щодо врегулювання їх статусу. Майте на увазі, що Керівництво з процедур і критеріїв з визначення статусу біженця Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (далі – УВКБ ООН) 2019 р. прямо виключає стихійні лиха як підставу для отримання статусу біженця. Зверніть увагу, що у 2013 році фахівцями з Університету Ліможа було представлено остаточну версію проєкту Конвенції про міжнародний статус екологічно переміщених осіб, розробка якого тривала ще з 2008 р.

Останнє питання семінарського заняття передбачає аналіз чинного законодавства України щодо забезпечення міграції населення в умовах кліматичних та екологічних змін.

Теми презентацій:

1. Досвід країн Африки у врегулювання правового статусу екологічних/кліматичних мігрантів.
2. Основні напрямки діяльності міжнародних організацій щодо забезпечення прав та свобод екологічних/кліматичних мігрантів.
3. Досвід країн ЄС щодо забезпечення права на доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища.
4. Екологічна міграція в Україні в умовах війни та післявоєнний період.

Ситуативні завдання:

Опишіть діяльність спеціальних механізмів Ради з прав людини ООН щодо:

- Прав людини в умовах кліматичних змін;
- Внутрішньо переміщених осіб;
- Прав людини та навколишнього природного середовища;

Дайте відповідь на наступні питання:

1. Які недоліки міжнародно-правового та національного регулювання відзначаються у звітах цих спеціальних механізмів?
2. Які проблеми в сфері прав людини згадуються в межах діяльності цих механізмів?
3. Які заходи пропонуються для вирішення проблем у сфері прав та свобод людини в умовах кліматичних, природних змін?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема: Конституційно-правові засади забезпечення прав громадян за кордоном

Навчальна мета заняття: сформувати розуміння змісту та меж забезпечення прав громадян за кордоном

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Принцип піклування про українців за кордоном.
2. Конституційно-правовий механізм забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном.
3. Досвід зарубіжних держав щодо забезпечення прав і свобод своїх громадян (підданих), які перебувають за кордоном.

Методичні вказівки

Розпочати відповідь на перше питання слід із розкриття змісту принципу піклування про українців за кордоном. Перш за все, слід звернутися до ч. 3 ст. 5 Конституції України. Далі слід розкрити основні нормативно-правові акти, які деталізують зміст даного принципу. Крім того, зверніть увагу, що поняття «закордонні українці» не тотожне поняттю «громадяни України за кордоном».

Друге питання плану передбачає розкриття конституційно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Для початку слід розкрити основи конституційно-правового забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Далі вкажіть основні органи публічної влади, що наділені повноваженнями щодо забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном. Також охарактеризуйте процедури конституційно-правового забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають за кордоном (наприклад, оформлення документів, отримання пенсії та ін). На завершення питання слід вказати особливості правового статусу громадян, які постійно проживають за кордоном.

Третє питання семінарського заняття передбачає розкриття досвіду зарубіжних держав щодо забезпечення прав і свобод своїх громадян (підданих), які перебувають за кордоном. Розпочніть із зарубіжного досвіду закріплення принципу піклування про громадян за кордоном на конституційному рівні. Окрему увагу зверніть на основні засади законодавства держав-членів ЄС щодо політики забезпечення прав громадян за кордоном та інститут громадянства ЄС.

Теми презентацій:

1. Забезпечення прав громадян за кордоном за законодавством Республіки Польща.
2. Забезпечення прав громадян за кордоном за законодавством Великобританії.

3. Забезпечення прав громадян за кордоном за законодавством США.
4. Забезпечення прав громадян за кордоном за законодавством Індії.
5. Забезпечення прав громадян за кордоном за законодавством Індонезії.
6. Забезпечення прав громадян за кордоном за законодавством Філіппін.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема: Забезпечення міграційних процесів в умовах війни

Навчальна мета заняття: сформулювати розуміння особливостей забезпечення міграційних процесів в умовах війни.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів під час війни.
2. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. Особливості забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в умовах надзвичайного чи воєнного станів. Забезпечення міграції в умовах війни в Україні. Евакуація громадян з тимчасово окупованих територій в умовах воєнного стану. Особливості обмеження свободи пересування в умовах дії воєнного стану.
3. Зарубіжний досвід забезпечення міграції в умовах внутрішньодержавного чи міжнародного конфлікту. Зарубіжний досвід забезпечення міграції в умовах дії воєнного стану.
4. Правове регулювання обмеження права на свободу пересування в умовах воєнного стану в державах Європи та Азії.

Методичні вказівки

Перше питання передбачає розкриття міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів під час війни. При цьому, основу для правового регулювання будь-якої міграції складають міжнародні стандарти прав людини, тому слід розпочати з характеристики цих документів. Крім того, слід розкрити основні положення міжнародного гуманітарного права щодо прав цивільного населення.

Відповідь на друге питання слід розпочати з особливостей забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в умовах надзвичайного чи воєнного станів. Зокрема, зверніть увагу, що право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання підлягає обмеженню в умовах дії воєнного стану. При цьому не слід ототожнювати відступлення держави від зобов'язань за міжнародними актами у галузі прав людини та обмеження прав та свобод.

Третє питання передбачає вивчення сучасного досвіду зарубіжних країн у сфері забезпечення міграції в умовах внутрішньодержавного чи міжнародного конфлікту. При цьому, увагу слід звернути як на позитивний, так і негативний досвід (Сирія, Ізраїль, Палестина та ін.)

Завершальне питання заняття передбачає ознайомлення з правовим регулюванням обмеження права на свободу пересування в умовах воєнного

стану в державах Європи та Азії. Якщо попереднє питання спрямоване на розкриття досвіду, то дане питання передбачає ознайомлення з конституційно-правовим регулюванням, перш за все, із законодавством держав ЄС та країн Азії.

Теми презентацій:

1. Забезпечення міграції в умовах війни в Україні: проблеми та шляхи/досвід їх усунення.
2. Евакуація громадян з тимчасово окупованих територій в умовах воєнного стану та дотримання прав людини.
3. Особливості евакуації дітей в умовах війни.
4. Особливості обмеження свободи пересування в умовах дії воєнного стану.

4.2. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема № 1. Поняття, зміст та сутність права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання	9	11
2.	Тема № 2. Міжнародні стандарти та інститути у сфері міграції	10	13
3.	Тема № 3. Зарубіжний досвід для України у сфері забезпечення прав мігрантів та міграції	8	13
4.	Тема 4. Правове становище переміщених осіб: досвід Європейського Союзу та Україна	9	12
5.	Тема № 5. Особливості забезпечення прав та свобод біженців та осіб які потребують додаткового чи тимчасового захисту	9	11
6.	Тема № 6. Особливості забезпечення прав та свобод жінок та дітей в умовах міграції	9	12
7.	Тема № 7. Національні та міжнародні механізми забезпечення трудової міграції	9	12
8.	Тема № 8. Міжнародно-правове та національне забезпечення туризму	9	11
9.	Тема № 9. Забезпечення кліматичної та екологічної міграції в сучасному світі	9	12
10.	Тема № 10. Конституційно-правові засади забезпечення прав громадян за кордоном	9	12
11.	Тема № 11. Забезпечення міграційних процесів в умовах війни	9	10
12.	Тема № 12. Запобігання нелегальній міграції	9	11
Разом		84	112

5. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми, а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечувальною дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену з конкретної навчальної дисципліни. Студента допускають до семестрового

контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними певних робіт на семінарських заняттях. Екзамен складають за варіантами завдань, затвердженими кафедрою. Екзменаційна робота складається із 40 тестових завдань. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом залікових питань, на початку вивчення навчальної дисципліни. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни та балів, набраних при складанні семестрового екзамену.

Лектор не допускає до складання екзамену студента денної форми навчання, який не набрав 10 балів під час семінарських занять протягом навчального семестру.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

6. Схема нарахування балів Денна форма навчання

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Контрольна робота – 20 балів.

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена	Разом	Екзамен	Сума
-------------------	--------------------------------	-------	---------	------

T1	T3	T4	T5	T9	T10	T 1	навчальним планом			
$\Sigma 40$							20	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – 1-5 балів.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних робіт.

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

6.1. Схема нарахування балів

Заочна форма навчання

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 20$:

Контрольна робота – 40 балів.

Формула обчислення

$$\sum 40 = \sum 1 * 2 \text{ (два)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

2 – коефіцієнт

Поточний контроль		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
T5	T11				
$\sum 20$		40	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – 1-5 балів.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.
- 1 бал ставиться за наступних умов:
- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та залікових робіт.

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 40 тестових завдань, залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне з яких є правильним; за кожную правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання (екзамен)	За дворівневою шкалою оцінювання (залік)
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	незараховано

7. Контрольні питання курсу

1. Поняття та сутність права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання.
2. Зміст права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання.
3. Конституційні гарантії забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання, права залишати територію України.
4. Право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в умовах воєнного стану.
5. Закріплення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання міжнародно-правовими актами.
6. Гарантії, що передбачені конституціями зарубіжних країн для забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання.
7. Джерела міжнародно-правового регулювання міграції.
8. Доктрина міжнародного права щодо переміщених осіб в аспекті прав людини.
9. Класифікація мігрантів. Вразливі категорії мігрантів.

10. Керівні принципи з питань переміщення осіб всередині країни як відображення норм міжнародного права.
11. Права мігрантів в загальному контексті прав людини і прав громадян.
12. Поняття, зміст та причини еміграції.
13. Гарантії прав та свобод іноземців в Україні.
14. Обов'язки іноземців в Україні. Категорії іноземців.
15. Нормативно-правовий статус іммігранта.
16. Міграційний статус особи в Сполучених Штатах Америки. Акт про міграцію 1990 р. Закон «Про гідність» 2023 р.
17. Міграційна система США. Принципи міграційної системи США.
18. Міграційний статус особи в Канаді. Закон про міграцію та захист біженців 2001 р.
19. Міграційна система Австралії та Нової Зеландії.
20. Сутнісний зміст прав людини та права внутрішньо переміщених осіб.
21. Особливості правового становища внутрішньо переміщених осіб.
22. Правове регулювання міграції Європейського Союзу.
23. Свобода пересування осіб в ЄС.
24. Система прав та свобод внутрішньо переміщених осіб: досвід ЄС та Україна.
25. Гарантії прав внутрішньо переміщених осіб.
26. Законодавство України про внутрішньо переміщених осіб.
27. Гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб за законодавством України.
28. Захист від примусового внутрішнього переміщення та примусового повернення на попереднє місце проживання.
29. Міжнародно-правове забезпечення міграції людей з метою набуття захисту у вигляді статусу біженця чи особи, яка потребує тимчасового чи додаткового захисту.
30. Підстави ненадання статусу біженця за нормами міжнародного права.
31. Право притулку. Міжнародно-правові наслідки надання притулку.
32. Міжнародно-правовий режим біженців і вимушених переселенців.
33. Конституційно-правове регулювання статусу біженців та осіб, які потребують тимчасового чи додаткового захисту в Україні.
34. Втрата і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
35. Права та обов'язки особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
36. Підстави і строк надання тимчасового захисту. Правовий статус осіб, яким надано тимчасовий захист.

37. Міжнародно-правове забезпечення прав жінок та дітей в умовах міграції.
38. Право на працю та трудова міграція. Зміст права на працю за міжнародно-правовими нормами.
39. Права та свободи трудових мігрантів. Соціальних захист трудових мігрантів.
40. Мінімальні умови, якими повинні користуватися працівники-мігранти під час своєї поїздки та прибуття на місце.
41. Соціальний захист трудових мігрантів у країнах ЄС та в Україні.
42. Поняття інтелектуальної міграції як виду трудової міграції. Особливості освітньої міграції на прикладі України і країн Європейського Союзу.
43. Міжнародно-правове забезпечення освітньої міграції.
44. Міжнародне регулювання туристичної діяльності.
45. Міжнародне регулювання статусу туриста. Право на туризм.
46. Кліматичні та екологічні міграції: поняття, сутність, фактори.
47. Забезпечення права на інформацію про стан навколишнього природного середовища в умовах міграції.
48. Проблеми міжнародно-правового забезпечення кліматичної та екологічної міграції.
49. Внутрішньодержавне забезпечення екологічної та кліматичної міграції.
50. Конституційно-правові засади забезпечення прав громадян за кордоном.
51. Добровільна і вимушена міграція та зв'язок з державою громадянства.
52. Особливості правового статусу громадян, які постійно проживають за кордоном.
53. Досвід зарубіжних держав щодо забезпечення прав і свобод своїх громадян (підданих), які перебувають за кордоном.
54. Зарубіжний досвід закріплення принципу піклування про громадян за кордоном.
55. Основні засади законодавства держав-членів ЄС щодо політики забезпечення прав громадян за кордоном.
56. Міжнародно-правове забезпечення міграційних процесів під час війни.
57. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни.
58. Особливості забезпечення права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в умовах надзвичайного чи воєнного станів.
59. Забезпечення міграції в умовах війни в Україні.
60. Евакуація громадян з тимчасово окупованих територій в умовах воєнного стану.

61. Особливості обмеження свободи пересування в умовах дії воєнного стану.
62. Нелегальна міграція: концептуальні підходи, категорії. Поняття та види нелегальної міграції. Ознаки нелегального мігранта.
63. Міжнародно-правове запобігання нелегальній міграції.
64. Напрями вдосконалення боротьби з нелегальною міграцією. Використання міжурядових механізмів, розроблених міжнародною Конференцією з питань боротьби проти неконтрольованої нелегальної міграції.
65. Співпраця в рамках ООН. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері протидії нелегальній міграції.
66. Заходи запобігання нелегальній міграції, що передбачено законодавством України та зарубіжних країн.

8. Рекомендована література

Основна література

Правові акти:

1. Американська конвенція про права людини 1969 р. / Конституанта. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2011/02/1969.html>
2. Віденська конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р., в ред. від 04.02.1994. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_105
3. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: декларація, міжнародний документ від 09.12.1975. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_084
4. Додаткова конвенція про усунення рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, подібних до рабства: міжнародний документ від 30.04.1957. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_160
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II): міжнародний документ від 8 червня 1977 р. (в ред. від 08.12.2005, підстава 995_g74). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_200
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): міжнародний документ від 08.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
7. Європейська конвенція про видачу злочинців: міжнародний документ 1957 р., редакція від 20.09.2012, підстава 994_001-12. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_033
8. Європейська конвенція про видачу правопорушників : від 13.12.1957 : ратиф. Україною із заявами і застереженням законом від 16.01.1998 № 43/98-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text
9. Європейська конвенція про громадянство: міжнародний документ від 06.11.1997 ETS № 166 : ратиф. Україною із застереженням та заявою законом від 20.09.2006 №163-V. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004.
10. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: міжнародний документ 1950 р., редакція від 02.10.2013, підстава 994_002-13. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
11. Європейська конвенція про здійснення прав дітей: Конвенція, Міжнародний документ, Рада Європи від 25.01.1996. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_135
12. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства: міжнародний документ від 07.06.1968. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text

13. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом: Конвенція, Міжнародний документ, Ради Європи від 15.10.1975. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_568
14. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів : від 24.11.1977 ETS № 93. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_307.
15. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів: міжнародний документ, Рада Європи, № ETS № 93 від 24.11.1977. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_307
16. Європейська культурна конвенція: міжнародний документ від 19.12.1954 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_213.
17. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: міжнародний документ від 21.05.1980. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106.
18. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни: міжнародний документ 1949 р., редакція від 08.02.2006, підстава 3413-15. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_154
19. Женевський протокол про заборону застосування під час війни задушливих, отруйних та інших подібних газів та бактеріологічних засобів: міжнародний документ 1925 р. поточна редакція від 17.06.1925. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_198
20. Загальна декларація прав людини ООН: Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 01.10.2017).
21. Загальна Ісламська Декларація прав людини (1981 р.) / Конституанта. URL: https://constituanta.blogspot.com/2011/02/1981_26.html
22. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі: Акт, Міжнародний документ ООН від 01.08.1975. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_055
23. Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення всередині країни: документ ООН (E/CN.4/1998/53/Add/2 F) ратифіковано Україною 17 квітня 1998 р. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>);
24. Конвенція ООН про права дитини: Конвенція, Міжнародний документ 20.11.1989. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
25. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: міжнародний документ від 15.11.2000 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789
26. Конвенція про запобігання злочинам геноциду та покарання за нього: міжнародний документ 1948 р., ратифікація від 18.03.1954. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_155
27. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: міжнародний документ 1979 р., редакція від 06.10.1999, підстава 995_794. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_207

28. Конвенція про попередження злочину апартеїду та покарання за нього: міжнародний документ 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_149#Text
29. Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього: міжнародний документ 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text
30. Конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав: міжнародний документ, СНД від 14.11.2008. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/997_j82
31. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах: Конвенція, Міжнародний документ від 22.01.1993. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_009
32. Конвенція про працівників-мігрантів (переглянута 1949 року): Міжнародний документ, 01.07.1949 від № 97 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_159
33. Конвенція про припинення злочину апартеїду та покарання за нього від 30 листопада 1973 року: Конвенція, Міжнародний документ від 30.11.1973. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_149
34. Конвенція про статус біженців: міжнародний документ, ООН від 28.07.1951. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_011
35. Конвенція про торгівлю людьми та експлуатацію проституції третіми особами: міжнародний документ від 02.12.1949. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_162
36. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Конвенція, міжнародний документ від 13.11.1998, в ред. від 13.11.1998, підстава 234-14. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_085/ed19981113
37. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Конвенція, Міжнародний документ 25.10.2007. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_927
38. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми: міжнародний документ від 19 травня 2000 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_858
39. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми: міжнародний документ від 16.05.2005. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858
40. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини: Конвенція, Міжнародний документ від 26.05.1995. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_070
41. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями: міжнародний документ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

42. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
43. Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей: міжнародний документ, ООН від 18.12.1990. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_203
44. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнародний документ, Пакт, ООН від 16.12.1966. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
45. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (в ред. від 03.08.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
46. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від від 27 січня 1995 р. № 57 (в ред. від 06.03.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text>
47. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III (в ред. від 06.02.2025 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>
48. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 № 3857-XII. (в ред. від 15.11.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>
49. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (в ред. від 06.02.2025) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
50. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. (в ред. 28.03.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#top>
51. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: міжнародний документ, Резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_791
52. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: міжнародний документ від 15.11.2000. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790
53. Протокол щодо статусу біженців: міжнародний документ ООН від 16.12.1966. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_363
54. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі Battista v. Italy від 2 грудня 2014 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-148683>.
55. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі Berkovich and Others v. Russia від 27 червня 2018 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-181876&filename=CASE%20OF%20BERKOVICH%20AND%20OTHERS%20v.%20RUSSIA.pdf&logEvent=False>.

56. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Cașuneanu v. Romania* від 16 квітня 2013 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-118582>.
57. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *De Tommaso v. Italy* від 23 лютого 2017 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-171804>.
58. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Hajibeyli v. Azerbaijan* від 19 липня 2018 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-182173>.
59. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Handyside v. the United Kingdom* від 7 грудня 1976 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-57499&filename=001->.
60. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Khlyustov v. Russia* від 11 липня 2013 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122186>.
61. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Malone v. the United Kingdom* від 2 серпня 1984 року. URL: <https://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/1984/10.html>.
62. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Merabishvili v. Georgia* від 28 листопада 2017 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-178753>.
63. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Narijalo v. Croatia* від 13 лютого 2004 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-61443&filename=CASE%20OF%20NAPIJALO%20v.%20CROATIA.docx&logEvent=False>.
64. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Oliveira v. the Netherlands* від 4 червня 2002 року. URL: https://www.hr-dp.org/files/2013/09/08/CASE_OF_OLIVIEIRA_v._THE_NETHERLANDS_.pdf.
65. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Rotaru v. the Republic of Moldova* від 17 листопада 2020 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ES069028>.
66. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Soltysyak v. Russia* від 10 лютого 2011 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-103354>.
67. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Stamose v. Bulgaria* від 27 листопада 2012 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115160>.
68. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *The Sunday Times v. the United Kingdom* від 29 березня 1979 року. URL: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b7240.html> [accessed 26 February 2023].
69. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Vlasov and Benyash v. Russia* від 20 вересня 2016 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-166738>.

70. Статут Міжнародної організації з міграції: міжнародний документ від 19.10.1953. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989_001
71. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: міжнародний документ. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010
72. Статут Ради Європи: міжнародний документ від 5 травня 1949 р., URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_001
73. Угода між Кабінетом Міністрів України та міжнародною організацією з міграції щодо статусу Міжнародної організації з міграції в Україні та співробітництва у сфері міграції від 03.12.99 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_411/print1526374975942735
74. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії: Протокол, міжнародний документ ООН від 01.01.2000. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_b09
75. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах: Протокол, міжнародний документ ООН від 01.01.2000. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_795
76. African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights (Adopted 27 June 1981, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev. 5, 21 I.L.M. 58 (1982), entered into force 21 October 1986). URL: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>.
77. Council Directive 2004/114/EC of 13 december 2004 on the conditions of admission of third-country nationals for the purposes of studies, pupil exchange, unremunerated training or voluntary service . URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0114>
78. Global Code of Ethics for Tourism: UNWTO, 01.10.1999. URL: <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism>
79. Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01) URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
80. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі: міжнародний документ Прийняття від 18.10.1907. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_222
81. League of Arab States, Arab Charter on Human Rights, May 22, 2004, reprinted in 12 Int'l Hum. Rts. Rep. 893 (2005), entered into force March 15, 2008. / Human Rights Library of the University of Minnesota. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (Last accessed: 10.10.2017).
82. Migration Amendment (Removal and Other Measures) Bill 2024. URL: https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/legislation/bills/r7179_first-reps/toc_pdf/24045b01.PDF;fileType=application%2Fpdf#search=%22legislation/bills/r7179_first-reps/0000%22
83. Australian Citizenship Act 2007. URL: <https://www.legislation.gov.au/C2007A00020/latest/versions>
84. Immigration Act 2009 of New Zealand. URL: <https://www.immigration.govt.nz/about-us/policy-and-law/legal-framework-for-immigration>

85. The Passports Act 1992 of New Zealand. URL: <https://www.legislation.govt.nz/act/public/1992/0092/latest/whole.html>

Підручники, навчальні посібники:

86. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини : навчально-методичний посібник. Київ : Фенікс, 2019. 194 с.
87. Бабін Б. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів / Б. В. Бабін, А. В. Ковбан. Одеса : Фенікс, 2014. 320 с.
88. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
89. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник. Харків. : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
90. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
91. Малиновська О.А. Міграція та міграційна політика. Навч. посіб., Київ, 2010. 305 с.
92. Мартинюк Р. С. Теорія прав людини. Навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. 218 с.
93. Матіас Гердеген Міжнародне право / Пер. з німецької. К.: «К.І.С.», 2011. 516 с.
94. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти: монографія / С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я. В. Лазур та ін.; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2017. 348 с.
95. Міграційне право України: підручник / С. М. Гусаров та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук В.В. Ковальської ; Міжнар. ун-т бізнесу і права. Херсон : Грінь Д. С. , 2016. 475 с.
96. Міграційне право України: підручник / С.М. Гусаров, А.Т. Комзюк, О.Ю. Салманова та ін., за заг. ред. С.М. Гусарова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Дім реклами, 2016. 296 с.
97. Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник / К.: БЛАНК-ПРЕС, 2015. 100 с .
98. Міжнародне право: словник-довідник / С.М. Перепьолкін, Т. Л. Сироїд, Л.А. Філяніна; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. Х. : Юрайт, 2014. 408 с.
99. Міжнародне публічне право : навч. посіб. / Данченко Т. В. та ін. ; Київ. міжнар. ун-т. К. : КиМУ, 2011. 425 с.
100. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. Т.Л. Сироїд. ХНУ імені В.Н. Каразіна. Х., 2018. 292 с.
101. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.

102. Міжнародне публічне право: підручник у 2-х т. / В.В. Мицик, М.В. Буроменський, О.В. Буткевич та ін. ; за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019.
103. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
104. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В., Щербина Є. М. Міжнародний захист прав людини: навч. посібник / Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко, Є. М. Щербина. Дніпро : ДДУВС, 2020. 260 с.
105. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини: навч.-метод. посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с.
106. Плотніков О.В. Практика Європейського суду з прав людини щодо біженців та шукачів притулку : практ. посібник / UNHCR (Агенство ООН у справах біженців); Громад. орг. "Десяте квітня". Київ, 2021. 71 с.
107. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України) : навч. посіб. / авт. кол. : Кампо В., Вдовіченко С., Савчин М. та ін.; Київ : Юрінком Інтер, 2013. 376 с.
108. Права людини в національному та європейському контекстах : підручник / Н.І. Петрецька, Ю.М. Бисага, Д.М. Белов та ін. ; за заг. ред. Н.І. Петрецької, Ю.М. Бисаги. Ужгород, Видавничий дім "Гельветика", 2018. 482 с.
109. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
110. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікації. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 1. С. 19-29.
111. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина: навч. посіб. К.: Атіка, 2004. 257 с.;
112. Рабінович, П.М. Права людини і громадянина : Навч. посібник / П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк. К. : Атіка, 2004. 464 с.
113. Римаренко Ю. І. Міжнародне міграційне право: Підручник : Рекомендовано МОН / Ю. І.Римаренко. К.: КНТ, 2007. 640 с.
114. Савчин М. В., Менджул М. В., Рогач О. Я. Захист прав внутрішньо переміщених осіб : монографія. Ужгород : Рік-У, 2018. 268 с.
115. Савчин М. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 328 с.
116. Свящук А. Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності: Навчальний посібник. Харків.: «ФОП Голембовська О.О.», 2018. 321 с.
117. Сироїд Т. Л. Міжнародний захист прав людини: навч. посібник. / Т.Л. Сироїд, Л.О. Фоміна. Харків : Право, 2019. 310 с.

118. Сироїд Т. Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування : навчальний посібник. Харків : Право. 2021. 166 с.

119. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / Т.Л. Сироїд, ЛО. Фоміна; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2023. 474 с.

120. Сопільник Р. Л. Міграційне право України : навч. посіб. / Сопільник Р. Л. , Ковалів М. В. , Єсімов С. С. та ін. Львів. : СПОЛОМ, 2023. 260 с.

121. Червяцова А. О. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Європейський суд з прав людини: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 136 с.

122. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник / І. А. Шуміло. Київ: ФОП Голембовська О.О. 168 с.

123. Tomášek, M., Šmejkal, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с.

124. Adelman H. Refugees: The Right of Return. In Group Rights. Ed. Baker J. Toronto: University of Toronto Press. 1994. Pp. 164–185.

125. Chetail V. International Migration Law. Oxford University Press. 445 p. URL:

https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=fCiPDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=International+migration+law&ots=Ep72DzPPnm&sig=O8dn050V0b9TW6ktsnoU2U3ePbQ&redir_esc=y#v=onepage&q=International%20migration%20law&f=false

126. Chetail V. Sources of International Migration Law (November 13, 2012). Foundations Of International Migration Law / B. Opeskin, R. Perruchoud, J. Redpath-Cross, eds., Cambridge University Press, 2012. pp. 56-92. URL: <https://ssrn.com/abstract=2174892>

127. Chetail, Vincent, The Transnational Movement of Persons Under General International Law - Mapping the Customary Law Foundations of International Migration Law (June 26, 2014). Research Handbook on International Law and Migration, pp. 1-72, V. Chetail & C. Bauloz, eds., Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2014., URL: <https://ssrn.com/abstract=2459366>

128. International Law Handbook: Collection Of Instruments. United Nations. New York, 2017. 681 p. URL: https://legal.un.org/avl/studymaterials/handbook/english/book_1.pdf

129. International Migration Law. EMM2.0 Handbook. URL: <https://emm.iom.int/handbooks/international-migration-law#summary>

130. Introduction / International Migration Law. Oxford Scholarly Authorities on International Law. 2019. URL: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law/9780199668267.001.0001/law-9780199668267-chapter-1>

Допоміжна література:

131. Агєєв О. Д. Конституційно-правовий статус омбудсмана з питань міграції: зарубіжні моделі та перспективи запровадження в Україні: моногр. Одеса: Фенікс, 2018. 248 с.
132. Афанасьєва М.В. Права людини в особливих правових режимах: досвід України: монографія. Одеса: Гельветика, 2022. 356 с.
133. Бестужева, С., Козуб, В., Горобинська, М. Україна в процесах міжнародної міграції робочої сили: аналітичне дослідження. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-71>
134. Белєвцева В.В. Правове регулювання міжнародних міграційних процесів. Інформація і право. 2018. № 2 (25). С.103-109.
135. Борисов Є. Є. Розвиток міжнародних механізмів відступу держав від власних договірних гуманітарних зобов'язань (XVIII–XX ст.). Підприємництво, господарство і право. 2018. № 8. С. 168–172.
136. Воєводін І. С. Закріплення екологічних прав людини в міжнародних універсальних актах у галузі захисту навколишнього середовища. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 9. С. 356-359.
137. Воєводін І. С. Міжнародно-правовий механізм захисту екологічних мігрантів на міжнародному універсальному рівні. Юридичний вісник. 2023. № 3. С. 287-298.
138. Воєводін І. С. Міжнародно-правовий механізм захисту екологічних прав корінних народів. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 4. С. 559-568.
139. Воєводін І. С. Організаційно-правові засади захисту екологічних прав людини в межах Африканського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Вип. 72. Ч. 2. С. 219-225.
140. Гнатюк Т.О. Освітня міграція з України: сучасні тенденції. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2018. № 33. С. 85—89.
141. Гришко Л. М. Діяльність Робочої групи з насильницьких чи недобровільних зникнень Ради ООН з прав людини. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». 2018. Вип. 26. С. 128-131. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/12694>
142. Грищенко Є.І. Доктринальне становлення свободи пересування як природного права людини. Правничий часопис Донецького національного університету ім. Василя Стуса. 2022. № 1. С. 21-30. URL: <https://jpchdnu.donnu.edu.ua/article/view/13268/13174>
143. Грушко М. В. Воєнні злочини як міжнародні злочини *jus cogens*. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 1. С. 241–244 с.
144. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини : монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

145. Кириченко Є. Повернути трудових мігрантів додому: чи потрібно це робити зараз. Економічна правда. 8.10.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/10/8/652359/>
146. Ковальов О. С. Трудова мобільність працівників – одна з умов функціонування трудових відносин. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород: Видавничий дім "Гельветика", 2023. Т. 3. Вип. 75. С. 36-40.
147. Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Правова позиція. 2022. № 2 (35). С. 41-45.
148. Литвинчук, О. В., Юрківський, О. Й. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. Економіка, управління та адміністрування, 2023. № 2(104). С. 71–78. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-71-78](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-71-78)
149. Любченко М. О. Конституційно-правове регулювання права на свободу пересування на території України. Судова апеляція. 2015. № 3 (40). С. 65-75.
150. Малеш П.В. Право на свободу пересування в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Том 3. № 81. С. 330-334. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.50>
151. Мерник А. М. Обмеження прав людини в умовах дії особливих правових режимів: монографія / А. М. Мерник. Харків : Право, 2024. 456 с.
152. Міхневич Л.В. Правомірність обмеження права на свободу пересування в умовах збройного конфлікту. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2024. № 1 (82). С. 215-222. DOI:10.24144/2307-3322.2024.82.1.32
153. Продивус С. В. Правомірне обмеження права на свободу пересування: міжнародно-правові стандарти та практика Європейського суду з прав людини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Том 2. № 78. С. 365-371. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.59>
154. Ратушний С.М. Міжнародне міграційне право: історико-правові аспекти становлення. Наукові записки. Серія: право. 2022. № 13. С. 166–171. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-13-166-171>
155. Сандугей В. В. Освітня міграція в контексті євроінтеграції вітчизняної економіки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 4. С. 29—34.
156. Семів Л. В. Освітня міграція як фактор розвитку територіальних міграційних систем: національний та європейський аспект. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2013. № 3. С. 244—253.
157. Ставицька А. Актуальні аспекти міграційної політики України / А. Ставицька, К. Попович, М. Септа. Галицький економічний вісник. Т.: ТНТУ, 2023. Том 80. № 1. С. 114–119.

158. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін: Збірник наукових праць. Випуск 6 (20). Київ: Ін-т соціології НАН України, 2018. 525 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/monitoring-2018statti.pdf>
159. Чайковський Ю. В. Вплив сучасних конфліктів на зміну міграційної політики сусідніх держав: міжнародно-правові аспекти. Актуальні проблеми політики, Вип. 62. Одеса : Фенікс, 2018. С.81-94 15.
160. Чайковський Ю. В. Детермінанти розвитку міграційних політик держав у сучасних міжнародно-правових умовах. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. № 18. Одеса : Фенікс, 2019. С. 207-213.
161. Чайковський Ю. В. Міграційні процеси у період пандемії: виклики міжнародно-правовому регулюванню. Молодий вчений. 2021. № 3 (91). С. 326-329.
162. Чайковський Ю. В. Міжнародна міграція і внутрішня безпека держави. Правова держава, №33. Одеса : Фенікс, 2019. С.173-179.
163. Чайковський Ю. В. Свобода пересування осіб як основа становлення міжнародного міграційного права (доктринальний аналіз). Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2020. № 22. С. 171-177.
164. Чайковський Ю. В., Харитонов Р. Ф. Формування міграційної політики Європейського Союзу та її зв'язок з політикою безпеки. Університетські наукові записки, 2021. № 6 (84), С. 138-151.
165. Шавалюк Л. Заробітчани. Актив чи тягар. Український тиждень. 2020. №24 (656). URL: <https://tyzhden.ua/Economics/244555>
166. Adelman H. From Refugees to Forced Migration: The UNHCR and Human Security. International Migration Review. Volume 35, Issue 1. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2001.tb00002.x>
167. Boyle P., Halfacree K. Exploring Contemporary Migration. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315843100/exploringcontemporary-migration-paul-boyle-keith-halfacree-vaughan-robinson>
168. Braithwaite A., Salehyan I., Savun B. Refugees, forced migration, and conflict: Introduction to the special issue. Journal of Peace Research. Volume 56, Issue 1. URL: <https://doi.org/10.1177/0022343318814128>
169. Caligiuri A., Napoletano N. The application of the ECHR in the domestic systems. Symposium: The Future of the ECHR system. URL: https://www.academia.edu/633695/The_Application_of_the_ECHR_in_the_Domestic_Systems
170. Сімахова А.О. і Церковний, І.О. 2022. Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 4 (102). С. 61–64. DOI:[https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64).
171. Klok, J., & van der Linden, M. The Role of Age at Migration in Socio-Cultural Integration: Testing Mediating Mechanisms Among Recent Refugees. Journal of Refugee Studies. 2023. URL: <https://doi.org/10.1093/jrs/feac068>

172. Legal migration and integration. Migration and Home Affairs. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration_en [In English]
173. Lischer S. K. n.d. Militarized Refugee Populations: Humanitarian Challenges in the Former Yugoslavia. URL: <http://web.mit.edu/cis/www/migration/milit.htm>
174. Maclure J., Taylor Ch. Secularism and Freedom of Conscience. Harvard University Press. 2011. 160 p.
175. Mazzeschi R. P. Access to justice in constitutional and international law: the recent judgment of the Italian constitutional court. URL: https://www.academia.edu/18633680/Access_to_justice_in_constitutional_and_international_law_the_recent_judgment_of_the_Italian_constitutional_court
176. Müller, K., Blommaert, L., Savelkoul, M., Lubbers, M., & Scheepers, P. (2023). Political Elite Discourses and Majority Members' Beliefs About the Prevalence of Ethnic Discrimination in Europe. International Journal of Public Opinion Research, 35(2), <https://doi.org/10.1093/ijpor/edad003>
177. Nassari J. Refugees and Forced Migrants at the Crossroads: Forced Migration in a Changing World Get access Arrow. Journal of Refugee Studies. Volume 22, Issue 1, March 2009, Pages 1–10. URL: <https://doi.org/10.1093/jrs/fen050>
178. P. Boyle, K. Halfacree Exploring Contemporary Migration. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315843100/exploringcontemporary-migration-paul-boyle-keith-halfacree-vaughan-robinson>
179. Voievodin I. S. Some issues of international legal regulation of environmental human rights. Український правовий вимір: пошук відповідей на глобальні міжнародні виклики : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14 травня 2021 р.). Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2021. С. 205-207.
180. World Migration Report 2022. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr2022-interactive/>

Посилання на інформаційні ресурси

181. The European Court of Human Rights. Official site. URL: <http://www.echr.coe.int/>
182. Organization of the United Nations. Official site. URL: <https://www.un.org/en>
183. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/en>
184. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/en>
185. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en>
186. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <https://court.gov.ua/eng/supreme/>

187. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/en>
188. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців URL: <https://www.unhcr.org> сайт
189. Міжнародна організація міграції в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-v-ukrayini>
190. The Institute for the Study of International Migration (ISIM). URL: <https://isim.georgetown.edu/about/>
191. Institute for Migration Research and Intercultural Studies (IMIS). URL: <https://uia.org/s/or/en/1100066413>
192. Refugee Studies Centre. URL: <https://www.rsc.ox.ac.uk/>
193. About Migration Law. URL: <https://www.iom.int/about-migration-law>
194. International Human Rights Law URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>
195. Parliament of Australia. URL: <https://www.aph.gov.au/>
196. Expert Immigration Guidance. New Zealand. <https://www.nzil.co.nz/>

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Гришко Лілія Миколаївна
Зубенко Ганна Вікторівна
Марцеляк Світлана Миколаївна

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів

В авторській редакції

Підписано до розміщення 21.05.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,92. Обсяг 1,370 Мб. Зам. № 443/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна